

Zihni (Orhon) Bey (1883-1955)

Asker, Siyasetçi.

Zihni Bey, 1883 yılında Erzurum'da doğmuştur.* Babası Hacı Osman Efendi, annesi Miyase Hanımdır. İlk ve orta öğrenimini Erzurum Rüştiyesinde ve Askerî İdadisinde tamamladıktan sonra 13 Mart 1898 tarihinde Harbiye Mektebine girmiştir. 2 Şubat 1901 tarihinde süvari teğmen rütbesiyle mezun olmasının hemen ardından 4. Ordu emrine tayin edilmiştir. Bir süre 22. ve 19. Süvari Alaylarında görev yapan Zihni Bey, 9 Ağustos 1906 tarihinde Rusya Hudut Kumandanlığı emrine verilmiştir. Bu görevde iken 12 Nisan 1909 tarihinde üsteğmenliğe terfi ettirilmiş akabinde de 7. Fırka Kumandanlığı uhdesinde görevlendirilmiştir. Bir süre 3. Süvari Müfettişliği Yaverliğinde bulunduktan sonra 27 Nisan 1911 tarihinde yüzbaşı rütbesiyle 8. Aşiret Süvari Alayına atanmıştır. 2 Temmuz 1912 tarihinden itibaren Rusya hududundaki anlaşmazlık konusu arazi ile ilgili olarak teşkil edilen komisyonda da vazife yapan Zihni Bey, bu görevinin sona ermesi üzerine 26 Nisan 1914'te 25. Süvari Alayındaki göreve başlamıştır. I. Dünya Savaşı esnasında 10 Ocak 1915'te 3. Fırka mensubu olarak katıldığı bir muharebede yaralanan Zihni Bey, 2 yıl kıdem zammı ile 30 Kasım 1915 tarihi itibarıyla Kıdemli Yüzbaşı rütbesine terfi ettirilmiştir. 1 Eylül 1916 tarihinde ise Binbaşılığa yükselmiş, ardından da 3. Ordu'ya bağlı 2. Kafkas Livası İdare Reisi Vekâletine atanmıştır. Bir süre burada kaldıktan sonra 1 Ekim 1917'de Merkezi Sivas olan Asayiş Bölge Komutanlığına atanmıştır.

Zihni Bey, I. Dünya Savaşı'nın sonlarında Doğu Anadolu'nun Ermeni işgalinden kurtuluşu amacıyla başlatılan Kafkas Harekâtına da katılmıştır. Kazım Karabekir Paşa komutasındaki 9. Kafkas Kolordusunda Mürettep Süvari 1. Alayı Komutanı olarak görev yapmıştır. Harekât boyunca önemli başarılar elde eden Zihni Bey, emrindeki birliklerle 1878 hududuna ulaşmıştır. Başarılı müsademelerini sonraki süreçte de devam ettirmiş, Serdarabad'da Rus birliklerine ve Ermeni çetelerine karşı başarılı muharebeler gerçekleştirerek, Gence önlerine kadar gelmiştir. Gence'nin alınmasından sonra Bakü Harekâtına da iştirak etmiştir. Zihni Bey, Kafkas Harekâtındaki son muharebesini ise 26 Şubat 1919 tarihinde yapmıştır. Buradaki başarıları da dâhil harp boyunca elde ettiği tecrübelerinden dolayı son muharebesinin ardından süvari talimnamelerinde yapılacak değişiklik için kurulan komisyonda görevlendirilmiştir. 18 Eylül 1919 tarihinde ise merkezi Erzurum olan 15. Kolordu Komutanlığı emrine tayin olunmuştur. Komutasındaki Alayı ile Bayburt'un Hart köyünde patlak veren Şeyh Eşref Ayaklanması'nın bastırılmasında önemli katkılar sağlamıştır.

Doğu Cephesi'ndeki savaşın sona ermesinin akabinde Zihni Bey, Son Osmanlı Mebûsan Meclisi için 6 Ocak 1920'de yapılan seçimlerde aday olmuş ve 132 oy alarak Erzurum milletvekili seçilmiştir. İstanbul'un İngilizler tarafından işgali ve Meclisin dağıtılmasından sonra Mustafa Kemal Paşa ve onun liderliğindeki Heyet-i Temsiliye'nin talimatına uyarak Ankara'ya geçmiştir. 23 Nisan 1920 tarihinde Son Osmanlı Mebûsan Meclisi'nin üyesi sıfatıyla TBMM'nin açılışına iştirak etmiştir. Ancak milletvekilliği hayatı henüz başlamadan kendisiyle görüşen Mustafa Kemal Paşa'nın isteği ve Vekiller Heyetinin onayı ile 9 Mayıs 1920 tarihinde Sinop Mutasarrıflığına atanmıştır. Meclis Genel Kurulunda 5 Eylül 1920 tarihinde kabul edilen "Nisab-ı Müzakere Kanunu" gereğince ve yine Mustafa Kemal Paşa'nın direktifleri doğrultusunda memuriyetteki tercih hakkını mutasarrıflıktan yana kullanmış ve milletvekilliğinden istifa etmiştir. İstifası 27 Kasım'da

Genel Kurul'da okunarak kabul edilen Zihni Bey, 4 Ocak 1922 tarihinde Bitlis Valiliğine atanmıştır. 4 Ağustos 1923 tarihinde görevden alınmış, ardından bir süre açıkta kalmış ve 16 Eylül 1925'te kendi isteği ile emekliye ayrılmıştır.

Zihni Bey, emekli olduktan sonra aktif siyasete girmiştir. 1931-1935 yılları arasında Kars'ta CHP İl İdare Kurulu Başkanlığına seçilmiştir. [Soyadı Kanunu](#)yla "Orhon" soyadını alan Zihni Bey, 1939 yılında TBMM'nin VI. Dönemi için yapılan seçimlerde 791 oy alarak Kars'tan milletvekili seçilmiştir. Mevcut kayıtlardan anlaşıldığına göre 26 Mart 1939 tarihli mazbatasıyla Meclise iştirak eden Zihni Orhon, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Sivas yöresi müfettişliği yapmış Sivas ve çevresinde vazifesi ile ilgili önemli çalışmalar yapmıştır. Orhon, bu çalışmaları kapsamında CHP Genel Sekreterliğine sürekli ve müfettişlik bölgesinin idari durumunu, bütçelerini ve mevcut sorunlarını ortaya koyan detaylı raporlar hazırlamıştır. Öyle ki bu raporlardan anlaşıldığına göre Zihni Orhon, Kars milletvekili olarak Sivas vilayet merkezi başta olmak üzere Hafik, Zara, Koyulhisar, Suşehri, Divriği, Gürün, Şarkışla ve Yıldızeli kazaları ile başta Niksar ve Erbaa olmak üzere Tokat merkezine birçok yere gitmiş ve bölgenin sorunlarını en ince ayrıntısına kadar ortaya koymaya çalışmıştır. Görevi kapsamında idari teşkilatları, partiye bağlı olan kurumları, halkevlerini ve halk odalarını teftiş etmiştir. Müfettişlik görevi nedeniyle oldukça yoğun çalışan Orhon, bu dönemde Mecliste her hangi bir faaliyette bulunmadan görev süresini tamamlamıştır. Zira bu dönemde sağlık problemlerinin olduğu, hatta 1942 yılında bir operasyon dahi geçirmiş olduğu bilinmektedir.

Zihni Orhon, TBMM'nin VII. Dönemi için yapılan seçimlerde Kars'tan yeniden milletvekili adayı olmuştur. Yapılan seçimler sonucunda seçim bölgesinden 780 oy alarak ikinci kere Kars milletvekili sıfatıyla Meclise iştirak etmiştir. Önceki dönemlerin aksine Zihni Orhon'un bu dönemde daha aktif olduğu görülmektedir. Özellikle Meclis Genel Kurulu'ndaki bütçe müzakereleri dâhilinde yaptığı konuşmalar faaliyetleri adına oldukça dikkat çekicidir. Bu minvaldeki ilk konuşmasını, 21 Aralık 1945 tarihinde 1946 yılı maliye bütçesi görüşmeleri kapsamında yapmıştır. Orhon, konuşmasında; Maliye bütçesinin 510 sayılı bölümünde "*Vatani hizmet karşılığı bağlanan aylık ve ödenekler*" şeklinde bir hususun varlığına değinerek buna ait cetvelde 70 kadar isimin görüldüğünü, bunlar arasında Abdüleziz Paşa, Hürriyet Kahramanı Niyazi Bey gibi isimlerin yanında istiklâl mücadelesinde hayatını kaybedenlerin de yer aldığını belirtmiştir. Ardından bu isimler arasında aylık ücretleri 2 lira, 12.5 lira, bir iki tane de 50 lira olanların mevcudiyetine dikkat çeken Orhon, vatan yolunda ölenlerin hiç bir karşılık gözlemeden hayatlarını feda ettiklerini belirterek, Meclis'in onların çoluk çocuklarına milletin vergisi ile maişet verdiğini ifade etmiştir. Sözlerinin devamında ise verilen bu ücretin adının değiştirilmesi veya o günkü rayice uygun bir hale getirilmesi önerisinde bulunmuştur. Çünkü Zihni Bey, geçmişin iki-üç lirasının, mevcut zamanda aynı değerde olmadığı düşüncesindedir. Bu düşünceyle de sözlerinin sonunda söz konusu ücretlerin güncellenmesinin vatan uğrunda ölenlerin ruhlarını da ıstıraptan kurtaracağını söylemiştir. Onun bu konuşması Meclis Genel Kurulu'nda hemen tüm vekiller tarafından desteklenmiştir.

Zihni Orhon, bundan sonraki oturumda gündeme gelen Bayındırlık Bakanlığının 1946 yılı bütçesi için yapılan müzakerelerde de söz alarak görüş belirtmiştir. Konuşmasında da Erzurum ve Kars vilayetlerinin başta demiryolu olmak üzere bir kısım bayındırlık sorunlarından bahsetmiştir. Orhon, başlangıçta Bayındırlık bütçesinden, Erzurum, Kars şimendiferi için iki buçuk milyon lira tahsisatın daha önce ayrılmış olduğundan bahsetmiş, bundan memnuniyetini dile getirmiştir. Sözlerinin devamında bölgede düşe kalka çalışsa da bir şimendifer olduğunu fakat bu şimendiferin Erzurum-Hasankale arasındaki 30 km'yi 4.5 saatte, Erzurum-Sarıkamış arasındaki yaklaşık 170 km'lik yolu ise 19 saatte aldığını belirtmiştir. Orhon, bu sebepten ötürü bu şimendiferi mutlak surette yapmak gerektiğini fakat bu şekilde senede iki buçuk milyon lira ayırmakla bu hattın ancak yedi-sekiz senede yapılabileceğini sözlerine eklemiştir. Konuşmasını ise şu şekilde tamamlamıştır: "*Hâlbuki bu hattın bir an evvel yapılması, bitirilmesi her bakımdan*

lüzumludur, istemek kolay fakat yapmak güçtür. Temenni ediyorum ki Sayın Bakan bu hatta daha ziyade ehemmiyetiyle mütenasip olarak önem versin. Bunu çabuk bitirsin...”

Zihni Orhon, konuşmasında bölgenin önemli bir sulama projelerinden olan Karakale Barajı'na değinmiş ve bütçede buraya yer verilmediğini söylemiştir. Bu bağlamda; Iğdır ovasının oldukça bereketli bir arazi olduğunu vurgulayarak eskiden bu ovada ileri seviyede pamuk tarımı yapıldığını fakat son yıllarda su yokluğu sebebiyle üretimin bitme seviyesine geldiğini belirtmiştir. Sözlerinin devamında ise konunun siyasi boyutu üzerinden şunları söylemiştir: *“Karşımızda bulunanlar bizim millî nehrimiz olan Bingöl'den kalkan Aras'ı kendi yerlerine götürdüler oralarını gül gülistan yaptılar. Senelerden beri bu baraj işine cin mi karıştı, peri mi karıştı, bilmiyorum, yapılamaz oldu. Barajın yakınında bir tünel açıldı, kanallar kazıldı. Fakat senelerden beri hazin, hazin yalvarırız, bir türlü yapılamaz oldu. Oradan geçen yolcular turistik bir ziyaretgâh gibi bakıp giderler. Bundan hem maddeten hem de manen zararımız vardır. Maddeten zararımız şudur: Mahsûl yetiştiremiyoruz. Manen de zararımız var, ne ise tamamen açmayayım. Bilmiyorum, Bayındırlık Bakanlığının yapacağı işlerin listesinde bu dâhil edilmiş midir, dâhil edilmemiş midir? Yani küskün bir vaziyete geldik. Allah rızası için bunu yapsınlar, yetişir artık...”* Bu sözlerinden de anlaşılacağı üzere; Zihni Orhon, bölgesinin sorunlarını bilen ve her fırsatta Genel Kurul gündemine taşıyan bir siyasetçidir. Bununla birlikte Orhon, Kars milletvekili olmasına rağmen aynı konuşmasında Erzurum'un sorunlarına da değinmiştir. Şöyle ki Erzurum'da Fırat Nehri'nin gözelerinin oluşturduğu bir bataklık olduğunu ifade ettikten sonra Erzurum gibi yüksek rakımlı bir yayla şehrinde ortaya çıkacak sıtma hastalığının vereceği zarara dikkat çekmiştir. Bu yüzden de yaklaşık 17 km uzunluğu ve 3 km genişliği olan söz konusu bataklığın Bayındırlık Bakanlığı tarafından ayrılacak bir tahsisatla kurutulması gerektiğini ifade etmiştir. Bataklığın kurutulmasıyla önemli bir arazi parçasının da kazanılacağını belirten Zihni Orhon, bu işin o günkü parayla yaklaşık 900.000 liraya mal olabileceğini de sözlerine eklemiştir.

Zihni Orhon, bu konuşmasının ertesi günü gerçekleşen Meclis içtimasında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının 1946 yılı bütçesine dair müzakereler esnasında da bir konuşma yapmıştır. Bu konuşmasında da yine bir Kars milletvekili olarak Erzurum'daki bataklığı gündeme taşımıştır. Bayındırlık Bakanlığının bataklığı kendilerinin mi yoksa Sağlık Bakanlığının mı kurutacağı sorusuna yanıt niteliğindeki konuşmasında Orhon; Erzurum'un hemen kuzeyinde geniş bir sahayı kaplayan bataklığın şehrin sıhhi hayatını tehdit ettiğini ve insanları sıtma yaptığını belirtmiştir. Konuşmasının devamında ise bu işteki sorumluluğun Sağlık Bakanlığına ait olduğunu belirterek 6-7 ay boyunca şiddetli soğuğa maruz kalan bir vilayette bahar gelince bataktan kaynaklı bir sıtma salgınının baş göstermesinin üzücü olduğunu dile getirmiştir. Orhon, memleketin bir yerini diğerinden ayırmadığını söyledikten sonra da lüzum görüldüğü zaman her türlü vatani görevin verildiği Erzurumlu yiğitlerin böyle bir durumda kahramanlık destanı yazamayacaklarının bilinmesi gerektiğini de sözlerine eklemiştir. Konuşmasının sonunda ise dönemin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Sadi Konuk'tan bu işi ele alması talebinde bulunmuştur. Burada ayrıca Erzurum'un birçok yerinde doktor olmadığı gerçeğini de dillendiren Orhon, şehrin hemen bütün kazalarında hekim olmadığını bu yüzden hiç olmazsa kışın buralarda doktor bulunması için çaba sarf edilmesini istemiştir.

Zihni Orhon, VII. Dönem TBMM'sindeki son faaliyetini de Devlet Denizyolları ve Limanlarının 1946 yılı bütçesine dair müzakereler esnasında yine bir konuşma yapmak suretiyle gerçekleştirmiştir. 28 Aralık 1945 tarihinde yaptığı bu konuşmasında; Dönemin Ulaştırma Bakanı Ali Fuat Paşa'nın birkaç gün önce siyasi bir toplantıda sarf ettiği sözlerinden hareketle ülkenin vapur ihtiyacının muhtelif devletlerden temin edilememesinin aslında ülke hayrına bir durum olduğunu söylemiştir. Bu görüşünü “kötü komşu insanı hacet sahibi eder” atasözüne dayandırarak, mevcut ihtiyaçların memlekette tersane kurmak suretiyle giderilebileceğini ifade etmiştir. Son olarak da her türlü imkânsızlığa rağmen

Gölcük'te yeni bir vapur, Haliç Tersanesi'nde de bir taş havuz yapan Türk mühendisine ve Türk işçisine imkân verilmesi halinde daha büyük vapurlar yapabileceğini söylemiş, Ali Fuat Paşa'dan tersanenin bir an önce kurulmasını talep etmiştir.

TBMM'nin VIII. Dönemi için yapılan 1946 seçimlerinde de aday olan Zihni Orhon, 131.231 oy alarak bir kez daha Kars milletvekili olarak Meclise iştirak etmiştir. Bu dönemde partisi CHP'nin Kars Bölgesi Müfettişliğine de getirilen Orhon, her vesile ile bölgesinin sorunlarını Genel Kurul'da dile getirmiştir. Bu dönemdeki ilk konuşmasını 1947 yılı sonunda Bayındırlık Bakanlığının 1948 yılı bütçe görüşmeleri esnasında yapmıştır. Konuşmasında; önce Kars tren hattının yapılması gerektiğini söyleyen Orhon, ardından o günlerde Iğdır vilayetinin gündemini meşgul eden sulama kanalı meselesini Meclise taşımıştır. Erzurum'daki Karasu bataklığının kurutulması için henüz herhangi bir çabanın sarf edilmediğini sözlerine ekleyen Orhon, konuşmasının sonunda ise yine Erzurum kent merkezindeki büyük havuzun yanında yer alan ve yapımı tamamlanmayan binanın bir an önce bitirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bölgesinin sorunlarını siyaseten bu şekilde büyük bir hassasiyetle dile getiren Zihni Orhon'un aynı dönemlerde Kars'ta eğitim ve sosyal faaliyetler içerisinde bulunduğu da görülmektedir. Mesela, 1948 yılı Mayıs ayında Karşı Yüksek Tahsil Talebeleri isimli bir derneğin yönetim kurulunda yer alması onun bu yöndeki faaliyetlerinin örneklerindedir.

Zihni Orhon'un 1948 yılında [Heyet-i Temsiliye](#) üyelerine ve I. TBMM azalarına vatani hizmet karşılığı ödenek verilmesine dair kanun teklifine ilişkin müzakereler esnasında isminin geçtiği bir eleştiriye cevap vermek için Genel Kurul'da yaptığı konuşmasında Mustafa Kemal Atatürk ile olan diyalogunu anlatmıştır. Orhon, bu kapsamda ilk olarak tartışmalar dâhilinde isminin olumsuz bir surette geçmesinden ötürü üzüldüğünü belirttikten sonra Millî Mücadele Dönemi'nde Atatürk'ün kendisini Sinop'a görevlendirmesi ve akabinde çıkarılan kanun gereği milletvekilliğinden ayrılarak mutasarrıflıkta kalması şeklinde cereyan eden hadisenin perde arkasını anlatmıştır. Esasında bir savunma niteliğinde de olan konuşmasında Mustafa Kemal Atatürk ile olan yakınlığını ve bunun vesile olduğu diyalogunu şu şekilde aktarmıştır: *"...Bir Perşembe günü idi. Atatürk merhum beni çağırdı. Sinop Mutasarrıflığına gideceksin dedi. İtizar ettim. Sertlendi. Bir gün izin aldım. Bundaki maksadım da o zaman Heyet-i Vekile'de olan Rıza Nur, Yusuf Kemal, Celâlettin Arif Beylere vaziyeti arz edeyim ve onların tavassutuna müracaat edeyim de bu işten kurtulayım dedim. Cuma günü onlarla buluştum, meseleyi açtım. Rıza Nur ve Yusuf Kemal Beyler Sinop bizim memleketimizdir dedi ve daha sözü açmadan ağzıma tıkadılar. Celâlettin Arif Bey de onlara iltihak etti. Cidden üzülyorum. Fakat büyük bir adaletsizlik olur düşüncesiyle arza mecbur oldum. Affınızı dilerim. Cumartesi günü geldim, Yahya Galip merhum Atatürk'ün yanında idi. Yine itizar ettim. Sertlendi. Böyle tehlikeli günlerde sen fedakârlık yapmayacaksın, ben fedakârlık yapmayacağım da kim yapacak? Haydi, yürü dedi. Benim yerimde olsaydınız siz ne yapardınız? Allah'a çok şükür, Allah yardım etti. Halk beni tuttu. Ben de samimî hareket ettim. Çok eşkıya vardı, temizlendi. Bazı kötü hareketler vardı, onlar da temizlendi. Başkumandanlığın bütün evâmiri yerine getirildi. Memurlukla mebusluk imtizaç edemez, ikisinden birisini tercih edeceksin dendi. Bana kalırsa mebusluğu tercih ederim dedim. O zamanlar bu konfor lâfı yoktu, şimdi işitiyoruz. Sinop da bu bakımdan pek heves edilecek bir yer değildi. Beni memleketim mebus olarak göndermiştir. Ben de mebusluğu tercih ederim dedim. Beni uzun boylu tazyik ettiler. O zaman Adnan Adıvar Dâhiliye Vekâleti Vekili idi. Bana bir şifre verdi. Sarahaten Heyet-i Vekile rica ediyor. Memurluğu tercih et, maaşın birinci sınıfa çıktı dedi. Ondan dolayı da sert bir yazı yazdım. Sonra, Atatürk merhum, memuriyette kalman vatan için daha faydalıdır, bunu tercih etmeni istiyorum dedi. Ben de, peki, memlekete o suretle hizmet ederim, yalnız askerî rütbemi bırakın dedim. O zaman siz olsaydınız ne yapardınız?"*

Hatıra niteliğinde olup, önemli bilgiler içeren Zihni Orhon'un bu konuşmasından da anlaşılacağı üzere milletvekili

seçildikten sonra memurluğa geçmesi tamamen Mustafa Kemal Atatürk'ün isteği ve direktifleri sayesinde olmuştur.

Zihni Orhon, 1949 yılı başlarında ise yine çok önemli bir konu hakkında Meclis Genel Kurulu'na bir takrir sunmuştur. Çocuklu hâkimlere verilmek üzere toplanan yardım paralarıyla ve ikramiyelerle ilgili kanunun kaldırılmasına, kanuna göre toplanmış paraların ise ne şekilde kullanılacağına dair müzakereler dâhilinde; bu paraların yoksul ve kimsesiz çocuklara tahsis edilmesini teklif etmiştir. Onun bu teklifi yapılan oylama sonucunda kabul edilmeyerek gündem dışı kalmıştır. 1949 yılının son günlerinde de Genel Kurul'da tartışılan "*Bilûmum Askerî Malûllerin Terfihî Hakkındaki Kanun*"un kapsamında hastalıkları sebebiyle terfi edemeyen askerlerin mağduriyetinin göz ardı edilememesi için bu hususla ilgili olarak Millî Müdafaa Vekâletinden düzenlenen cetvele hastalık tanımını içeren bir bölümün açılması gerektiği talebini iletmiştir. Yine 1950 yılı başlarında Genel Kurul'da Millî Müdafaa Vekâletinin 1950 yılı bütçesine dair müzakereler esnasında bazı milletvekillerinin Çanakkale'de bir şehitler abidesi yapılması gerektiğinden bahsetmeleri, Zihni Orhon'un, Sarıkamış Harekâtı şehitleri için de bir abide yapılması teklifini sunmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda yaptığı konuşmasında; evlâdını Allahüekber Dağları'nda şehit vermeyen hiçbir Türk evinin olmadığını ve Sarıkamış Harekâtının Türk'ün kahramanlık destanlarından olduğunu ifade etmiştir.

Bu konuşmasından yaklaşık 10 gün sonra Genel Kurul'da Tarım Bakanlığı, Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü ve Orman Genel Müdürlüğü gibi kurumların 1950 yılı bütçeleri müzakere edilmiştir. Bu vesileyle Zihni Orhon da söz almış ve bölgesindeki bir dizi sorunları sıralayarak bunların çözümü noktasında taleplerde bulunmuştur. İlk İğdır Ovası'nın sulama problemini ve Sinek Yaylası'ndaki bir gölün İğdır ovasındaki tarım alanlarında kullanılması için bir etüt çalışması başlatılması hususunu gündeme getirmiştir. Ardından Hükümetten; Kars'ta Türk kültürünün önemli bir parçası olan at yetiştiriciliği için bir tesis ve süt ürünlerinin kalitesini arttırmak amacıyla bir sütçülük mektebinin kurulması, Erzurum ile Kars vilayetlerindeki çiftçilere tarım makineleri verilmesi ve Kars'ta toprak dağıtım işini yürüten komisyonların sayısının artırılması gibi isteklerde bulunmuştur.

Zihni Orhon, aynı oturumda; Ulaştırma Bakanlığı ile Devlet Demiryolları, Devlet Denizyolları ve Devlet Havayolları ile Posta, Telgraf ve Telefon Genel Müdürlüklerinin bir de İşletmeler Bakanlığının 1950 yılı bütçelerine ilişkin müzakerelerde de iki kere söz almıştır. İlkinde; daha önce gündeme taşıdığı yeni bir tersane yapılması yönündeki talebini yinelemiştir. İkinci konuşmasında ise; petrol meselene dair bazı tarihi bilgiler aktardıktan sonra ilgili Bakanlıktan Raman petrolerinin ne aşamada olduğunu, sondaj yapılıp yapılmadığını, üretilen akaryakıtın piyasaya çıkarılıp çıkarılmadığını ve Çukurova'da yapılan sondajların sonucunun ne olduğunu sormuştur. Zihni Orhon'un VIII. Dönem TBMM'deki milletvekilliğindeki son Genel Kurul faaliyeti ise yine 1950 yılı Mart ayında gündeme gelen subayların terfilerine ilişkin kanunun güncellenmesi hakkında yaptığı konuşma olmuştur. Orhon, burada terfi ile maaş kanunu arasındaki bazı tezat hükümlerden bahsederek bunların giderilmesi gerektiğini belirtmiştir.

1950 yılı genel seçimleri ile milletvekilliği süresi dolan Zihni Orhon, bu tarihten sonra aktif siyasette yer almamış, sakin bir hayat sürdürdüğü esnada 24 Aralık 1955'te vefat etmiştir. Karısı kendisinden önce hayatını kaybeden Orhon'un, dört çocuğu vardır.

Mevlüt YÜKSEL

KAYNAKÇA

Arşivler

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (CA).

CA, 490-1-0-0-387-1635-2-1.

CA, 490-1-0-0-387-1635-2-2.

CA, 490-1-0-0-387-1635-2-3.

CA, 490-1-0-0-387-1635-2-4.

CA, 490-1-0-0-1580-437-2-1-86.

Resmi Yayınlar ve Telif Eserler

TBMM TD, Dönem: 7, Cilt: 20, Toplantı: 3, On Altıncı Birleşim (21.12.1945).

TBMM TD, Dönem: 7, Cilt: 20, Toplantı: 3, On Sekizinci Birleşim (25.12.1945).

TBMM TD, Dönem: 7, Cilt: 20, Toplantı: 3, On Dokuzuncu Birleşim (26.12.1945).

TBMM TD, Dönem: 7, Cilt: 20, Toplantı: 3, Yirmi Birinci Birleşim (28.12.1945).

TBMM TD, Dönem: 8, Cilt: 8, Toplantı: 2, Yirmi Altıncı Birleşim (29.12.1947).

TBMM TD, Dönem: 8, Cilt: 10, Toplantı: 2, Kırk Beşinci Birleşim (20.02.1948).

TBMM TD, Dönem: 8, Cilt: 16, Toplantı: 3, Kırk Üçüncü Birleşim (09.02.1949).

TBMM TD, Dönem: 8, Cilt: 22, Toplantı: 4, Yirmi Üçüncü Birleşim (28.12.1949).

TBMM TD, Dönem: 8, Cilt: 24, Toplantı: 4, Elli Beşinci Birleşim (24.02.1950).

TBMM TD, Dönem: 8, Cilt: 24, Toplantı: 4, Elli Beşinci Birleşim (24.02.1950).

TBMM TD, Dönem: 8, Cilt: 24, Toplantı: 4, Kırk Yedinci Birleşim (15.02.1950).

TBMM TD, Dönem: 8, Cilt: 25, Toplantı: 4, Altmış Yedinci Birleşim (17.03.1950).

Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923, III. Cilt (I. Dönem Milletvekillerinin Özgeçmişleri), (Hazırlayan: Fahri Çoker), TBMM Yayınları, Ankara 1993.

Muzaffer Taşyürek, **Erzurum Kongresi ve I. BMM'de Erzurum Milletvekilleri**, Dergâh Yayınları Erzurum Kitaplığı, İstanbul 2000.

Sürelî Yayınlar

Akşam, 11 Nisan 1939.

Akşam, 24 Temmuz 1939.

Ulus, 24 Şubat 1943.

Ulus, 1 Mart 1943.

Ulus, 9 Kasım 1944.

Ulus, 27 Aralık 1945.

Ulus, 30 Aralık 1945.

Ulus, 19 Temmuz 1946.

Ulus, 22 Eylül 1946.

Ulus, 12 Kasım 1946.

Ulus, 30 Aralık 1947.

Ulus, 27 Nisan 1948.

Ulus, 10 Mayıs 1948.

Ulus, 10 Şubat 1949.

Ulus, 11 Haziran 1949.

Ulus, 8 Kasım 1949.

Ulus, 16 Şubat 1950.

Vakit, 28 Aralık 1939.

Vakit, 1 Mart 1943.

Vakit, 31 Aralık 1945.

Web Kaynakları

https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d01/SM_164_1_1.pdf (Son Erişim: 16.06.2023).

https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d06/HT_164_1_6.pdf (Son Erişim: 16.06.2023).

https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d06/HT_164_1_6.pdf (Son Erişim: 16.06.2023).

https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d06/SM_164_1_6.pdf (Son Erişim: 16.06.2023).

https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d07/SM_164_1_7.pdf (Son Erişim: 16.06.2023).

https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d08/SM_164_1_8.pdf (Son Erişim: 16.06.2023).

Erzurum Ansiklopedisi, Tarih Coğrafya Kültür Biyografi, <http://erzurumansiklopedi.com/zihni-orhon/> (Son Erişim: 18.07.2023).

* VI., VII. ve VIII. Dönem milletvekilliklerine ait tercüme-i hallerinde ve seçim mazbatalarında doğum yeri Kars olarak kaydedilmiştir.

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/zihni-orhon-bey-1883-1955/?pdf=6627> adresinden erişilmiştir